

Další zprávy

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 81 (1956), No. 1, 126--136

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/117168>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1956

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

OTAKAR ŠEFL, Praha: Testování průměru spojitých stochastických procesů.

Obsahem sdělení je testování průměru spojitých, stacionárních stochastických procesů na základě pozorování v konečném intervalu. Jsou-li μ_1 a μ_2 testované pravděpodobnostní míry, pak lze najít míru λ tak, že $\mu_1 \ll \lambda$ a $\mu_2 \ll \lambda$. Potom obor přijetí, vyhovující

Neyman-Pearsonově podmínce, je množina $\left\{x: p \frac{d\mu_1}{d\lambda} > (1-p) \frac{d\mu_2}{d\lambda}\right\}$, kde p je pravdě-

podobnost míry μ_1 a $\frac{d\mu_1}{d\lambda}$, resp. $\frac{d\mu_2}{d\lambda}$, jsou Radon-Nikodymovy derivace. Tyto derivace lze určit jako limity poměru příslušných posloupností jistých válcových množin.

Redakce.

*

ŠEDESÁTINY PROFESORA KAUCKÉHO

Brněnská matematická veřejnost oslavila v minulém roce vzácné jubileum, šedesátiny dr. JOSEFA KAUCKÉHO, profesora a vedoucího katedry matematiky Vojenské technické akademie Antonína Zápotockého (VTA AZ).

Profesor Kaucký se narodil 22. května 1895 v Praze. Vyšší reálkunavštěvoval v Kladně, kde také maturoval. Po maturitě se věnoval studiu matematiky a fyziky na Karlově universitě v Praze a v prosinci 1917 dosáhl úplné aprobace pro učitelství na středních školách. Během studií dostal Bolzanovo stipendium za práci v semináři prof. K. PETRA. 28. ledna 1919 byl promován na doktora filosofie.

Ještě jako student byl výpomocným asistentem v ústavu meteorologie na Karlově universitě a při tom po státních zkouškách v druhé polovině šk. roku 1917/18 konal bezplatný zkušební rok na klasickém gymnasiu na Král. Vinohradech. V letech 1918—21 byl profesorem na reálném gymnasiu v Chotěboři a od r. 1921 do r. 1931 asistentem ústavu theoretické fyziky brněnské university u profesora dr. B. HOSTINSKÉHO. Jako asistent pracoval ve studijním roce 1925/26 u profesora N. E. NÖRLUNDA v Kodani. Po návratu z Kodaně v lednu 1928 se habilitoval z matematiky na přírodovědecké fakultě Masarykovy university v Brně. Zde byl také v r. 1937 jmenován bezplatným mimoř. profesorem. V r. 1938 byl jmenován profesorem Vysoké školy technické Milana Rast. Štefánika v Košicích, která v r. 1939 přešla do Bratislavy jako Slovenská technika. Vedle toho byl bezplatným profesorem na přírodovědecké fakultě Slovenské university. V roce 1946 přešel na bývalou brněnskou techniku a od roku 1951 je na VTA AZ.

V roce 1937 byl jmenován řádným členem Moravsko-slezské akademie věd přírodních, v roce 1938 řádným členem Šafaříkovy učené společnosti v Bratislavě.

Vědecká a odborná činnost profesora Kauckého se vyznačuje bohatou rozmanitostí problémů a temat. Publikoval řadu vědeckých prací v našich i zahraničních časopisech a vydal několik knih. Jeho práce jsou, zhruba řečeno, trojího druhu: z teorie diferencních rovnic, z projektivní diferencální geometrie a z počtu pravděpodobnosti. Z první kategorie prací třeba uvést práci (habilitační): „O přechodu diferencní rovnice hypergeometrické v diferencální rovnici Gaussovu“, Spisy vyd. přírod. fak. MU v Brně, 80, 1927. Z projektivní diferencální geometrie vzpomeňme práci „Études des surfaces dont une droite canonique passe par un point fixe“, tamtéž 108, 1929, která ve výtahu vyšla v Rendiconti della r. Accademia naz. dei Lincei. Práce obsahuje kompletní řešení problému, který ve známé knize FUBINI-ČECHOVÉ „Geometria proiettiva differenziale“ zůstal nerozřešen. Práce z počtu pravděpodobnosti se týkají závislých pravděpodobností. Je z nich třeba jmenovat „Několik poznámek k teorii Markovových řetězců“, Spisy

131, 1930, která ve výtahu vyšla v Comptes rendus des séances de l'Académie de Paris. V této práci opravil jistou chybu, již se dopustil známý sovětský matematik ROMANOV-SKIJ, a jako první poukázal na to, že asymptotické chování řešení systémů diferenciálních rovnic, na něž lze převést jednoduché Markovovy řetězcy, záleží na všech kořenech t. zv. charakteristické rovnice, jež leží na jednotkové kružnici. Tato práce je citována na př. FRÉCHETEM a HADAMARDEM a navazují na ni práce některých českých matematiků.

Stejně důležitá jako jeho činnost vědecká je jeho činnost pedagogická a jeho činnost a práce, kterou vykonal pro školy, na nichž působil. Profesor Kaucký většinou působil na školách, které nedávno vznikly a které tedy pomáhal budovat, ať již to byla přírodovědecká fakulta v Brně nebo bratislavská technika a universita anebo nyní VTA AZ.

Zejména je nutno se zmínit o jeho zásluhách o slovenské vysoké školy, kde byl profesorem na technice a vedle toho nad svůj úvazek na universitě, kde učil mnohé dnešní slovenské matematiky mladší generace. Těžiště pedagogické práce profesora Kauckého je však na vysokých školách technického směru, kde dal matematický základ celé řadě inženýrů. Vyučování matematice na technikách je neobyčejně těžký problém. Narážejí zde na sebe dvě překážky, které lze těžko v rozsahu, jaký je věnován hodinám matematiky na technice, zároveň uspokojit. Je to jednak snaha po dostatečně přesném a abstraktním založení matematických vědomostí, jednak snaha po získání pokud možno největšího počtu dílčích výsledků, které by bylo možno bezprostředně uplatnit v praxi i na úkor ztráty celkového přehledu. Pokud jsem mohl sledovat pedagogickou činnost s. profesora Kauckého, domnívám se, že se mu v rámci daných možností podařilo dosáhnout harmonické synthese obou těchto požadavků a vystihnout to, co technik z matematiky potřebuje. O tom svědčí také řady vynikajících inženýrů, které vychoval a kteří na něho stále vděčně vzpomínají.

S. profesor Kaucký může tedy se stejným uspokojením přehlédnouti i výsledky své dlouholeté práce výchovné jako výsledky své práce čistě odborné.

Všichni jeho přátelé, spolupracovníci a žáci mu přejí i v dalších letech hodně pevného zdraví a mnoho úspěchů jak na poli vědecké tak pedagogické práce.

Jiří Čermák, Brno.

ŘEDITEL JOSEF PITHARDT ZEMŘEL

V prvních srpnových dnech loňského roku zemřel dlouholetý ředitel reálky v Karlíně JOSEF PITHARDT. Narodil se 2. března 1874 v Sezemicích u Pardubic. Láska ke knize, k vědění a k dětem převedla ho přes obtížnou životní cestu na pedagogickou dráhu. Studoval reálku v Pardubicích, pak na filosofické fakultě KU v Praze učitelství matematiky a deskriptivní geometrie. Jako profesor matematiky působil v Hradci Králové, Rakovníku a konečně trvale v Praze.

Byl dobrým učitelem, který dovedl vždy vybrat z učební látky to, co mělo zůstat trvalým majetkem pro život. A jak sám ve svých posledních slovech, která zanechal, se zmiňuje, ze svého duševního majetku dal co mohl dětem a hojně řadě svých žáků, a dával to poctivě, aby jim to všem sloužilo k dobrému.

Své didaktické zkušenosti uložil hlavně v učebnicích deskriptivní geometrie a v řadě menších prací a článků pedagogických.

Ředitel Pithardt byl také průkopníkem českého těsnopisu. Svoje nadšení pro těsnopis projevil již jako student. Jako praktik se osvědčil při zapisování v obecním sboru hlavního města Prahy a v zasedání sněmovním jako komorní stenograf. Konečně jako vědecký pracovník byl spolutvůrcem nových těsnopisných českých soustav a byl členem vědecké komise methodicko-pedagogické.

Tuto svoji lásku podržel si do poslední chvíle svého života. Přeložil jako znalec těsnopisných soustav deník z pozůstalosti básníka JIŘÍHO WOLKERA a vyučoval prakticky do svého 80. roku s nevšedním úspěchem ve státních kursech těsnopisných.

Nejen svojí spisovatelskou činností, ale svým životem, poctivou prací a svým charakterem postavil si v srdci všech lidí, kteří jej znali, pomník trvalé ceny.

F. Vyčichlo, Praha.

PROF. FRANTIŠEK KADEŘÁVEK, NOSITEL ŘÁDU REPUBLIKY

Začátkem letošního školního roku propůjčil prezident republiky ANTONÍN ZÁPO-TOCKÝ na návrh vlády profesoru deskriptivní geometrie na fakultě inž. stavitelství dr FRANTIŠKU KADEŘÁVKOVI Řád republiky. Prof. dr Kadeřávkovi, který zasvětil celý svůj život vytváření deskriptivní geometrie užitečné pro techniky a výtvarníky, který se desítky let obětavě snažil o výstavbu pražských technických škol a jehož zkušeným pedagogickým vedením prošlo tisíce posluchačů, se tak dostalo v době, kdy dovršil sedmdesát let svého plodného života, zaslouženého uznání.

B. Kepr, Praha.

NÁVŠTĚVY HOSTŮ Z CIZINY

Profesor GEORGE VRANCEANU, který se v září zúčastnil v Praze sjezdu čs. matematiků, zůstal po skončení sjezdu v ČSR ještě do 22. října 1955. Rozhodl se totiž strávit svoji dovolenou v Karlových Varech spolu se svou paní, která se tam léčila.

Během svého pobytu u nás pracoval v geometrii neholonomních prostorů a o některých výsledcích přednášel před svým odjezdem na schůzce pražské obce matematické ve čtvrtek dne 13. října 1955 na thema „Sur les propriétés intrinsèques des espaces non-holonomes“; přednáška podnítila živou diskusi. Na pondělní schůzce pražské matematické obce dne 17. října 1955 přednesl G. Vranceanu po hlavní přednášce prof. ORLICZE ještě krátkou poznámku k práci prof. A. URBANA o geometrii systému parciálních diferenciálních rovnic druhého řádu a slíbil, že k této otázce napíše pro náš časopis článek.

J. Pavlíček, Praha.

V pátek 7. 10. 1955 uvítali jsme v Praze milého hosta prof. WŁADYSŁAWA ORLICZE z Poznaně. Prof. Orlicz přijel do ČSR na třínedělní pobyt v rámci československo-polské kulturní dohody a ve dnech 18.—23. listopadu navštívil Brno a Bratislavu.

Prof. Orlicz se živě zajímal o práci československých matematiků, o nedávno uspořádaný IV. sjezd československých matematiků a o vyučování matematice na našich vysokých školách. Věnoval mnoho času schůzkám s československými matematiky, během svého pobytu v ČSR setkal se s většinou známých představitelů československé matematiky a se zvláště velkou pozorností sledoval práce a zájmy mladších pracovníků.

Prof. Orlicz přednášel v Praze, v Brně a v Bratislavě o Saksových prostorech. Saksův prostor je poměrně nový pojem funkcionální analýsy, který vznikl a je soustavně studován v Poznani. Výsledky, které prof. Orlicz přednesl, mají rozsáhlé aplikace zvláště na teorii sčitatelnosti, orthogonální řady, vícenásobné integrály a reprezentaci funkcionálů. O těchto přednáškách přineseme podrobnější referát. Na schůzce s československými matematiky v Matematickém ústavu Československé akademie věd podal prof. Orlicz přehled o nových matematických výsledcích, kterých bylo dosaženo v Poznani za posledních 10 let. Skromným způsobem mluvil o rozsáhlé práci ve funkcionální analýse (posloupnosti operací, Saksovy prostory, analytické funkcionály), v teorii sčitatelnosti, v teorii

skoroperiodických funkcí, v konstruktivní teorii funkcí i v analytické teorii čísel. Rozsáhlost temat i vědeckých výsledků, kterých dosáhla početně velmi malá skupina poznaňských matematiků za obtížných podmínek, vzbudila zasloužený obdiv všech účastníků schůzky. Rovněž velkou pozornost vyvolalo sdělení prof. Orlicze, že poznaňští matematikové připravují sbírku úloh z matematické analýsy, vhodných k podnícení samostatného myšlení pro posluchače vyšších universitních ročníků.

Prof. Orlicz si prohlédl s nevědním zájmem mnoho kulturních památek a několikrát navštívil naše přední operní scény. Setkání s vynikajícím polským matematikem přineslo nám mnoho cenných informací i podnětů a nesporně přispěje k zvýšení československo-polské spolupráce v důležité disciplíně, ve funkcionální analýse.

J. Kurzweil, Praha.

MEZINÁRODNÍ LETNÍ MATEMATICKÉ CENTRUM V ITALII

Počínajíc rokem 1954 pořádá *Unione Matematica Italiana* desetidenní přednáškové cykly z rozmanitých oborů matematiky, vedené předními italskými a zahraničními odborníky v tom kterém oboru. Zároveň se konají i jednotlivé přednášky a seminární schůzky. Tyto přednáškové cykly, vedené pod názvem *Centro Internazionale Estivo di Matematica* jsou určeny pro vědecké pracovníky v příslušném oboru, jehož znalost se předpokládá, a jsou v nich vykládány nejnovější docílené výsledky a problémy, na které tyto výsledky vedou.

V r. 1954 se konaly celkem tři kursy, a to ve Vareně na Comském jezeře. První kurs, který vedli L. AMERIO (Milán), L. FANTAPPPIÉ (Řím), E. R. LORCH (N. York) a F. PELLEGRINO (Řím), se konal 9.—18. června na thema Analytické funkcionály a normované okruhy. Druhý kurs vedli R. CACCIOPOLI (Neapol), L. CESARI (Bologna/Lafayette) a CHR. PANC (Remeš) ve dnech 16.—25. srpna na thema Kvadratura ploch a příbuzné problémy. Třetí kurs vedli D. GRAFFI (Bologna), J. L. MASSERA (Montevideo), G. SANSONE (Florence) a W. WASOW (Los Angeles) ve dnech 15.—24. září na thema Nelineární diferenciální rovnice.

V r. 1955 bylo uspořádáno pět kursů, z nichž prvé tři se konaly ve Vareně, čtvrtý v Benátkách a pátý v Pavii. První kurs vedli F. HIRZEBRUCH (Münster), F. SEVERI (Řím) a B. v. d. WAERDEN (Curych) ve dnech 29. června až 8. července na thema Věta Riemann-Rochova a příbuzné problémy. Druhý kurs vedli H. DAVENPORT (Londýn), E. HLAWKA (Vídeň), L. J. MORDELL (Cambridge, Anglie) a G. RICCI (Milán) ve dnech 16.—25. srpna na thema Analytická teorie čísel. Třetí kurs vedli K. KURATOWSKI (Varšava), G. SCORZA-DRAGONI (Padova) a E. SPERNER (Hamburk) ve dnech 26. srpna až 4. září na thema Topologie. Čtvrtý kurs vedli B. FINZI (Milán), A. SIGNORINI (Řím) a F. H. v. d. DUNGEN (Brusel) ve dnech 20.—29. září na thema Nové výsledky v pružnosti a v teorii křídla. Pátý kurs se konal v Pavii ve dnech 26. září až 5. října bezprostředně předcházejících sjezdu italských matematiků, který se konal v témž městě. Thema bylo Projektivní diferenciální geometrie se zvláštním zřetelem k algebraickým útvarům; toto thema bylo voleno mimo jiné proto, že poslední den sjezdu byl věnován památce velkého italského matematika G. FUBINIHO (1879—1943), v jehož vědeckém díle má projektivní diferenciální geometrie velmi význačné postavení. Vedle E. BOMPIANIHO (Řím) a B. SEGREGHO (Řím) vedl jsem tento kurs já. Přednášky Bompianiho se týkaly jednak dotykových diferenciálních elementů křivek v projektivní rovině, jednak vlastností analytických transformací v okolí samodružného bodu. Týmž vlastnostem, arci s jiného hlediska, byla věnována také část přednášek B. Segreho, který mimo to probíral diferenciální invarianty bodových a dualistických transformací, invarianty styku při regulárních analytických

transformacích, pojem dvojpoměru v diferenciální geometrii a diferenciální vlastnosti ve velkém týkající se průniku algebraických variet a korespondencí mezi nimi. Moje přednášky byly z teorie transformací přímkových kongruencí a byly rozvrženy takto: Projektivní lineární element neparabolické kongruence v S_3 . Rozvinutelné transformace kongruencí; pozoruhodné zvláštní případy (bodové, rovinové a fokální deformace). Obecná existenční věta. Projektivní deformace kongruence a k ní příslušný asymptotický rozklad. Existenční věty o projektivních deformacích. Kongruence W . Parabolické kongruence. Kongruence v nadprostorech. Na přání účastníků jsem podal také přehled své teorie linearisujících transformací. Jednotlivé přednášky pronesli L. GODEAUX (Lutyč) a C. LONGO (Řím). Na seminářích byla živá diskuse a byla formulována řada zajímavých problémů.

E. Čech, Praha.

KONGRES ITALSKÝCH MATEMATIKŮ

Ve dnech 6. 10. až 13. 10. 1955 konal se V. kongres členů *Unione Matematica Italiana* (UMI) v universitním městě Pavii, které leží asi 50 km jižně od Milána.

Sjezdu se účastnilo téměř 250 osob, z toho asi 30 osob ze zahraničí. Z lidových demokracií bylo zastoupeno ČSR (akad. ČECH, prof. VYČICHLO), Polsko (prof. MOSTOWSKI a prof. ŚLEBODZIŃSKI), Maďarsko (akad. ALEXITS, akad. HAJÓS) a NDR (prof. HASSEOVÁ).

Dopoledne byla věnována *přednáškám* a delším souborným referátům italských matematiků:

6. 10. B. Finzi: O unitární teorii relativity.
7. 10. L. Brusotti - V. E. Galafassi: Topologie algebraických reálných útvarů.
F. Tricomi: Speciální funkce.
8. 10. V. Amato - G. Zappa: Struktura konečných grup podle Cipolly.
M. Cingolini Cibrario: Systémy rovnic parciálních s reálnými charakteristikami.
11. 10. G. Supino: Přibližný výpočet pružných desek.
G. Pompilj: Statistické zpracování experimentálních výsledků.

Odpoledne byla věnována *sdělením* v sedmi sekcích (1. Analýsa, 2. Geometrie, 3. Mechanika a matem. fyzika, 4. Aktuárské vědy, počet pravděpodobnosti a matem. statistika, 5. Geodesie, astronomie a astrofyzika, 6. Aplikovaná matematika a numerické metody, 7. Historie a filosofie matematiky. Didaktika). Referáty byly většinou dvacetiminutové a zřídka byly doprovázeny diskusí. V sekci geometrie předsedal dne 8. 10. prof. Čech, dne 7. 10. v téže sekci referoval prof. Vyčichlo o dvojicích ploch se společnými diferenciálními invarianty 1. řádu. Mimo to jedno dopoledne bylo věnováno jednání o otázkách didaktických a naléhavým problémům učitelů matematiky a fyziky na středních školách. Stalo se tak při krátké oslavě 60letého trvání společnosti *Mathesis*. V úterý dne 11. 10. se konalo valné shromáždění UMI, které stručně hodnotilo dosavadní vědeckou činnost italských matematiků a zabývalo se organizačními otázkami.

Poslední den sjezdu probíhal v Turině. Účastníci byli přítomni sdělení jury (C. EHRESMANN, S. BOCHNER, A. TERRACINI) o udělení *mezinárodní ceny G. Fubiniho* za práce v diferenciální geometrii A. LICHNEROWICZOVI, profesorovi na Collège de France v Paříži. Slavnostní přednáška laureáta se konala v aule university v Turině na thema „O prostorech s konformní konexí“ a hned poté předseda sjezdu a UMI akad. G. SANSONE sjezd ukončil.

Sjezdové jednání ukázalo, že v Itálii je velká řada matematiků a že je mezi nimi velký počet mladých pracovníků, zaměřených na problémy analýsy, které jsou významné pro techniku (diferenciální rovnice, integrální rovnice, numerické metody). Školy v Miláně (TRICOMI), ve Florencii, Pise (SANSONE, CINQUINI), Římě a Neapoli (PICONE, MANARA) úspěšně spolu soutěží.

Geometrie italská je soustředěna v Římě (SEGRE, SEVERI) a Turině (TERRACINI) na moderní problémy algebraicko-topologické, kdežto v Bologni se pěstuje diferenciální geometrie korespondencí (VILLA). Je škoda, že tu nejsou žáci prof. E. BORTOLOTTIHO a že není pěstována diferenciální geometrie v jeho intencích. Algebraickou geometrii pěstuje také řada žáků starších učitelů (SEVERI, CHISINI, ENRIQUES).

Sjezd byl pro italské matematiky zároveň událostí společenskou, které použili, aby se sešli se svými známými i jejich rodinami a se zahraničními přáteli a prohodili jak otázky vědecké tak organizační, aktuální pro další čtyřleté období. Bylo to dobře patrné na obědech a večerích i na společném autokarovém zájezdu uskutečněném v neděli 9. 10. do paveské Certosy a k jezeru Como.

Sjezdu bezprostředně předcházel seminář o diferenciální geometrii, konaný péčí *Mezinárodní matematické unie*, v němž přednášeli E. BOMPIANI, E. ČECH, B. SEGRE a který vhodně rozšířil a doplnil vědecké přednášky sjezdu.

F. Vyčichlo, Praha.

O STUDIJNÍ CESTĚ DO MAĎARSKA

Za svého studijního pobytu v Maďarsku (19. 9. až 9. 10. 1955) navštívil jsem ústav aplikované matematiky Maďarské akademie věd, matematickofyzikální fakultu, technickou universitu v Budapešti a v Miškovci, vysokou školu pedagogickou v Egeru (na zájezdu jsem byl u Blatenského jezera).

Studijní úkoly jsem měl dva: 1. Průzkum organizace a řízení pedagogické práce na vysokých školách technických a 2. průzkum práce v nomografickém oddělení ústavu aplikované matematiky v Maďarské akademii věd.

Organizace i řízení pedagogické práce jsou celkem podobné jako u nás. Za zvláštní zmínku stojí, že rektor GILLEMOT z technické university přesvědčil loňského roku, kdy nastoupil do funkce, ministerstvo školství, že je neúnosné pro vysoké školy vzdělávat studenty, kteří se ke studiu nehodí. Vysoká škola pomáhá sice ze začátku studentům, kteří mají v přípravě nedostatky, ale po dvou letech musí být studenti na výši, jakou potřebuje universita. Student se musí přizpůsobit požadavkům vysoké školy a nikoliv obráceně. Na podkladě tohoto názoru bylo v loňském roce vyloučeno skoro 25 % studentů z technické university. Kategoricky také rektor Gillemot odsoudil pokusy, aby inženýři vyučovali na technických školách matematice. Inženýři nemají k takové výuce potřebnou odbornou přípravu a ostatně jejich prvořadým úkolem je učit studenty vědecky řešit technické problémy. Rektor Gillemot je inženýr, ale sám studoval dva roky matematiku a ve své disciplíně matematiku aplikuje (převážně Fourierovy řady). Lze proto jeho názor pokládat za významný.

V ústavě aplikované matematiky Maďarské akademie věd jsem zevrubně prohlédl vybavení nomografického oddělení a seznámil jsem se s metodikou i technikou jeho práce. Nomografické oddělení převážně spolupracuje s výzkumnými ústavu, výrobou, ale i s ministerstvy a technickými časopisy. Zpracovává pro ně nomogramy. Postup práce je schematicky asi tento: Zájemce požádá ústav aplikované matematiky o nomografické řešení určitého problému. Po uvážení vedoucím ústavu, zda je problém vhodný pro práci oddělení, je v příznivém případě předán vedoucímu oddělení. Vedoucí řeší problém „zásadně“, nikoliv do podrobností. V tomto stadiu práce jsou obvykle nesnáze typické pro práci nomografa. Vztahy, které jsou předloženy výzkumníky, jsou sestaveny neúplně. Intervaly proměnných jsou někdy zadány tak, že funkční hodnoty nejsou ve všech bodech intervalů definovány nebo vzrůstají nade všechny meze. V takovém případě je třeba se dorozumívat se zadavatelem a seznámit se detailněji s významem vztahů. Často

se stává, že nomografik navrhne zájemci jednodušší vztahy, které problém řeší a které nadto jsou schopné nomografického zobrazení. Návrh schopný zobrazení (po zmíněné diskusi) se navrhne nyní podrobněji, ale stále jen orientačně. Taktó zpracovaný návrh se zašle zájemci, zdali mu nákras bude vyhovovat. Vysloví-li zájemce souhlas, začne se s technickým zpracováním nomogramu. Do této chvíle je práce Akademie pro zájemce bezplatná. Numerické výpočty provádějí podle direktiv oddělení studenti (pochopitelně za honorář). Kreslířskou práci provede nomografické oddělení samo. Je k tomu vybaveno dvěma velkými koordinátografy a reprodukční laboratoří. Nákrasy se rýsují na skleněnou desku pokrytou emulsi. Měl jsem možnost shlédnout přípravu emulse a její nanesení na desku. Také celý reprodukční postup jsem mohl sledovat ve všech jeho stadiích.

Na závěr svého pobytu jsem přednesl v Ústavě aplikované matematiky přednášku o vývojových etapách v nomografii. Konečně připojuji, že přijetí na všech vědeckých a školských pracovištích maďarskými profesory i vědeckými pracovníky bylo naprosto srdečné, kolegiální a otevřené.

V. Pleskot, Praha.

PŘEDNÁŠKY A DISKUSE V MATEMATICKÉ OBCI PRAŽSKÉ

V matematické obci pražské pokračovaly opět od začátku studijního roku 1955/56 pravidelné pondělní přednášky a diskuse (od 17 hod. 15 min.).

Konaly se tyto přednášky a diskuse:

- 3. 10. 1955: *Jan Mařík*, O plošném integrálu (viz referát na str. 79).
- 10. 10. 1955: *Wladyslaw Orlicz*, O Saksových prostorech (I. část).
- 13. 10. 1955: *Gheorghe Vrănceanu*, Sur les propriétés intrinsèques des espaces non-holonomes.
- 17. 10. 1955: *Wł. Orlicz*, O Saksových prostorech (II. část).
- 24. 10. 1955: *J. Korous*, O některých třídách orthogonálních polynomů.
- 14. 11. 1955: *Vl. Dlab*, O endomorfismech Abelových grup.
- 21. 11. 1955: *B. König*, Nová metoda výpočtu součtu řad.
- 5. 12. 1955: *L. Rieger*, Poznámky k operátorovému počtu Mikušínského.
- 7. 12. 1955: *Fr. Zitek*, Mediánové odhady.
- 12. 12. 1955: *F. V. Atkinson*, O asymptotických vlastnostech integrálů obyčejných diferenciálních rovnic.

Redakce.

OBHAJOBY DISERTAČNÍCH PRACÍ KANDIDÁTŮ MATEMATICKÝCH VĚD

Při Matematickém ústavu ČSAV úspěšně obhájili dne 19. prosince 1955 disertační práce tito kandidáti matematických věd:

- Dr *Václav Alda* práci „Isometrické transformace soustavy nadploch“,
- dr *Zbyněk Nádeník* práci „Plochy analogické k Bertrandovým křivkám“,
- dr *Jaroslav Hájek* práci „Příspěvky k theorii statistického odhadu“,
- dr *Karel Winkelbauer* práci „Momenty pro součty náhodného počtu náhodných sčítanců“,
- Miroslav Sova* práci „O integraci abstraktních funkcí“.

Redakce.

ČTVRTÁ ČESKOSLOVENSKÁ MATEMATICKÁ OLYMPIADA

V minulém školním roce se už po čtvrté konala na našich středních školách celostátní matematická soutěž — matematická olympiada. O organizaci soutěže jsme psali v tomto časopise, roč. 79, čís. 3, str. 295 v souvislosti s třetím ročníkem. Čtvrtý ročník probíhal podle stejných zásad jako třetí.

Vyvrcholením soutěže je každoročně *třetí kolo*, které se tentokrát konalo v sobotu 14. května 1955 dopoledne v matematickém ústavě Karlovy university, Praha II, Ke Karlovu 3. Účastnilo se ho osmdesát vybraných řešitelů z celé republiky. Týž den odpoledne byla v matematickém ústavě uspořádána tradiční *beseda* s řešiteli i se všemi zájemci o školskou matematiku. Besedy se účastnil i ministr školství dr. FRANTIŠEK KAHUDA a řada našich vynikajících matematiků. Ještě během besedy mohl předseda Ústředního výboru matematické olympiady akademik JOSEF NOVÁK oznámit jména dvou vítězů třetího kola. Tak zasedli za předsednickým stolem žáci J. JAKEŠ z Brna a E. LOSERT z Opavy a byli odměněni zaslouženým potleskem. Večer navštívili řešitelé III. kola společně divadelní představení.

Matematická olympiada vzbuzuje rok od roku větší zájem u stále širšího okruhu našich studentů a přispívá určitě ke zlepšení vyučovacích výsledků v matematice. Soutěž se stala populární nejen mezi žáky a školskými pracovníky, ale i v širší veřejnosti. Byla předmětem diskuse i na IV. sjezdu československých matematiků v září 1955 v Praze (5. sekce sjezdu, věnovaná školské matematice). Úlohy, které sestavuje Ústřední výbor matematické olympiady, jsou voleny tak, aby navazovaly na učebnice, a od řešitelů se žádá vždy podrobná diskuse úloh. Jsou však zařazovány i problémy, které nevyžadují vlastně žádných školských znalostí, ale kladou jen nároky na logický úsudek. Řešitelé jsou tak vedeni k samostatné práci, a to jistě trvale upoutá jejich zájem o matematiku. Někteří žáci se účastní soutěže už po několikáté a je pochopitelné, že se pak umísťují na předních místech. Tak na př. vítěz IV. ročníku J. Jakeš se umístil už v předcházejícím ročníku (tehdy jako žák X. třídy) ve třetím kole na 14. místě a E. Loserta z Opavy už známe jako vítěze krajského druhého kola (kategorie B) ze školního roku 1953/54.

S úrovní všech řešitelů nemůžeme být ovšem zcela spokojeni. Byly odevzdány i práce s hrubými chybami a zvláště důkazy v geometrii dělají stále potíže.

Připojujeme seznam vítězů loňského ročníku (t. j. prvních dvaceti úspěšných řešitelů III. kola), kteří byli odměněni cenou ministerstva školství. Jsou to žáci XI. tříd jedenáctileté (pokud není jinak výslovně uvedeno). Adresy znamenají sídlo školy:

1. *Jaromír Jakeš*, Brno-Královo Pole,
2. *Ehrfried Losert*, Opava,
3. *Petr Popov*, Ostrava I,
4. *Tomáš Zemčík*, 3b průmyslové školy chemické, Brno-Husovice,
5. *Tadeáš Kornuta*, polská jedenáctiletka, Český Těšín,
6. *Břetislav Novák*, Chrudim (žák X. třídy),
7. *Zdeněk Bažant*, Praha 6, Bílá I,
8. *Vladimír Kohout*, Kralupy n. Vlt.,
9. *Bedřich Hejda*, Praha XII, Londýnská 34,
10. *Leo Boček*, Litoměřice,
11. *Bedřich Velický*, Praha 4, Nad Kavalírkou 100,
12. *Aleš Pultr*, Praha 6, Bílá ul. 1 (žák X. třídy),
13. *František Neuman*, Brno-Husovice, Elgartova 3,
14. *Jaromír Janko*, Praha II, Štěpánská 22,
15. *Karel Hruška*, Liberec - Horní Růžodol,
16. *Václav Vaněček*, Praha 14, Křesomyslova 2,

17. *Jiří Soukup*, Praha II, Štěpánská 22,
18. *Josef Křestan*, Karlovy Vary,
19. *Jan Hruběš*, Olomouc,
20. *Miloslav Smrž*, Třebíč.

Závěrem žádáme čtenáře, kteří mají vztah ke školské matematice, aby napsali své připomínky k soutěži na adresu: Ústředního výboru matematické olympiady, Praha II, Žitná 25.

J. Sedláček, Praha.

NOVÝ ČESKOSLOVENSKÝ MATEMATICKÝ ČASOPIS

• Z rozhodnutí presidia Československé akademie věd a její sekce matematicko-fyzikální a technické začíná Matematický ústav ČSAV vydávat od roku 1956 časopis *Aplikace matematiky*.

Speciální časopis pro matematické aplikace vydávají dnes všechny průmyslovější státy. Nehledě k velmocem je to na př. v Evropě Polsko, NDR, Švýcarsko, Rakousko a j. Vydávání časopisu *Aplikace matematiky* odstraní velmi citelný nedostatek v naší dosavadní časopisecké literatuře matematické.

Hlavními úkoly nového časopisu bude přispívat k rozvoji matematických aplikací a matematických disciplin, které jsou základem těchto aplikací, a přispět k tomu, aby mocné prostředky a metody moderní matematiky se staly běžnými metodami při řešení problémů techniky a přírodních věd.

Aplikace matematiky budou vycházet šestkrát ročně po 80 stránkách ve formátu jako *Časopis pro pěstování matematiky*. Cena jednotlivého čísla je Kčs 7,—, roční předplatné Kčs 42,—. Objednávky zasílejte na Nakladatelství ČSAV, Tiskový odbor, Praha II, Jánská ul.

I. Babuška, Praha.

MATEMATICKO-FYZIKÁLNÝ ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

V prvom čísle piateho ročníku Matematicko-fyzikálneho časopisu vydávaného Slovenskou akadémiou vied v Bratislave sú nasledovné články: *Havel V.*, Poznámka o zobecnění direktního součinu částečně uspořádaných množin. — *Šufka R.*, Topologické grupoidy. — *Garaj J.*, Príspevok ku výstavbe vektorovej algebry v Minkowského štvorrozmernom časopriestore. — *Ochabová P.*, Geomagnetická aktivita v Hurbanove za roky 1951—1953.

V druhom čísle piateho ročníku prináša tento časopis tieto matematické a fyzikálne články: *Greguš M.*, O niektorých vlastnostiach riešení lineárnej diferenciálnej rovnice homogénnej tretieho rádu. — *Schwarz Š.*, Poznámka k teórii bijkompaktných pologrúp. — *Havel V.*, Poznámka o jednoznačnosti direktních rozkladů prvků v modulárních svazech konečné délky. — *Šalát T.*, Poznámky k Riemannovej vete o divergentných radoch. — *Kotzig A.*, Príspevok k teórii eulerovských polyédrov. — *Garaj J.*, O používaní imaginárnych súradnic v geometrii Minkowského štvorrozmerného časopriestoru. — *Krempasský J.*, Tensor deformácie priestoru a času pohybov. Na konci tohto čísla je zpráva o príprave konferencie československých fyzikov, ktorá sa má konať v dňoch 19. až 22. septembra v Domove vedeckých pracovníkov v Smoleniciach.

L. Mištk, Bratislava.

SDĚLENÍ ČLENŮM JEDNOTY ČESKOSLOVENSKÝCH MATEMATIKŮ A FYSIKŮ

Ministerstvo vnitřně schválilo konečně dne 30. IX. 1955 nové stanovy Jednoty československých matematiků a fyziků, o nichž členové byli informováni v oběžníku, který jim byl zaslán. Výtisky nových stanov budou všem členům rozeslány v lednu 1956.

Činnost JČMF bude se nyní rozvíjet v duchu těchto stanov. Připravuje se proto valná schůze na únor 1956, která zhodnotí dosavadní činnost a zvolí nové vedení JČMF. Proto byla ustavena návrhová komise, která připravuje osobní návrhy pro volby do nového výboru. Eventuální podněty z řad členů zasláné na adresu JČMF, Praha II, Žitná 25, budou vítány.

V matematické obci pražské budou konány vědecké přednášky společně s Matematickým ústavem ČSAV a jedná se o uskutečnění metodických přednášek v KPS v Praze a Liberci. Fyzikální sekce JČMF rovněž plánuje na jaro 1956 několik přednášek vědeckých, metodických a populárně vědeckých.

Brněnská pobočka koná pravidelně své přednášky matematické a fyzikální a mimo to pořádá diskuse o pracích brněnských matematiků.

Nově byla zřízena pobočka v Plzni, kde se také plánuje přednášková činnost v metodice matematiky. Ustavující schůze se konala 6. února 1956.

Péči JČMF budou od r. 1956 vycházet *Rozhledy matematicko-přírodovědecké* v SPN (Státní pedagogické nakladatelství). Redakční práce zajistila JČMF tím, že někteří její členové v čele s doc. dr. M. MENŠÍKEM ochotně se ujali tohoto úkolu. Tito členové budou i dále redakční práce provádět. Časopis má zvýšit zájem o matematiku, deskriptivní geometrii, fyziku a astronomii u žáků osmé až jedenácté třídy středních škol.

JČMF bude dále vydávat s podporou ministerstva školství v SPN časopis *Pokroky matematiky, fyziky a astronomie*, který vznikne od r. 1956 z dosavadního časopisu *Sovětská věda — matematika, fyzika, astronomie*. Redakce dosavadní Sovětské vědy ochotně se ujímá úkolu převést časopis postupně v tribunu elementární matematiky a oborů, které s ní souvisí, a obdobně tak učinit u fyziky a astronomie. Časopis bude přinášet články referující o dnešním stavu různých odvětví matematiky, fyziky a astronomie u nás a v ostatním světě, zvláště v lidových demokraciích a v SSSR psané tak, aby byly přístupné širší veřejnosti, dále původní práce z elementární matematiky, kratší sdělení, recenze, referáty a zprávy z vědeckého života, zejména z činnosti JČMF.

Jedná se o to, aby členská cena tohoto časopisu byla přístupná všem členům JČMF, aby tak časopis mohl být odbírán všemi členy a prospíval všem.

Je škoda, že oba časopisy budou redigovány a vydávány v Praze a že brněnští soudruzi nemohli přijmout úkoly redakce *Rozhledů*. Organizační práce související s redakcí byly by pak lépe rozděleny.

Administrativní práce v JČMF jsou dosud konány v soukromém bytě, ale je naděje, že už v nejbližší době bude JČMF mít vlastní místnosti pro administrativní práce a pro archiv v bývalém svém domě v Praze II, Žitná 25. Dopisy adresované JČMF v Praze II, Žitná 25 docházejí nyní Matematickému ústavu ČSAV, který ochotně je přebírá a předává předsednictvu JČMF. Upozorňujeme na tuto okolnost členy JČMF, aby zbytečně kancelář JČMF v Praze II, Žitná 25 zatím nehledali.

Na konec žádáme členy, aby urychleně vyplnili a odevzdali evidenční lístky; komu evidenční lístek dosud nedošel, nechtě se písemně s udáním své adresy přihlásí. Jedině tak bude možno pozvat členy k valné schůzi, zaslat jim stanovy a případná jiná sdělení výboru JČMF. Potom si také budou moci členové JČMF vypůjčovat knihy z knihovny MÚ ČSAV, která vznikla z knihovny JČMF.

F. Vyčichlo, Praha.

CELOSTÁTNÍ KONFERENCE O APLIKACÍCH MATEMATIKY

MÚČSAV uspořádá ve dnech 15.—18. května 1956 v Domě vědy a techniky Praha I, Jánská 100(SIA) celostátní konferenci o aplikacích matematiky.

Na této konferenci se účastníci seznámí s novějšími výsledky v oboru matematických aplikací na theoreticko-technických pracovištích a s celkovou problematikou v tomto oboru. Na konferenci budou prodiskutovány nejdůležitější směry další práce a formy spolupráce jednotlivých pracovišť.

Prosíme proto ty, kteří se chtějí konference zúčastnit, aby zaslali přihlášky s přesným uvedením své adresy a pracoviště na adresu: Matematický ústav ČSAV, Žitná 25, Praha II, a to nejpozději do 25. IV. 1956. Na obálku napište poznámku „Konference“.

Chcete-li na konferenci referovat o některém problému svého oboru, domluvte se laskavě přímo s přípravným výborem konference MÚ ČSAV.

Za přípravný výbor konference Z. Groschařtová, Praha.

KONKURS

Rektor vysoké školy železniční vypisuje konkurs na místo *profesora nebo docenta z oboru technické fyziky* na elektrotechnické fakultě.

Obecné podmínky a vyžadovaná kvalifikace jsou uveřejněny ve Věstníku ministerstva školství z roku 1955, č. 1, str. 1.

Žádosti podejte rektorátu VŠŽ, Praha X, Sokolovská 83 do 14 dnů ode dne uveřejnění tohoto konkursu. Informace Vám podá elektrotechnická fakulta VŠŽ Praha X, Sokolovská 83.

Redakce: Matematický ústav Československé akademie věd Praha II, Žitná 25, tel. 241193. —
Administrace: Nakladatelství Československé akademie věd, Praha II, Vodičkova, 40, telefon
246241-8 — Vychází čtvrtletně. — Roční předplatné Kčs 48,—, cena jednotlivého sešitu
Kčs 12,—. Objednávky přijímá Nakladatelství Československé akademie věd, Praha II, Vodič-
kova 40. Účet Státní banky československé č. 438-214-0087, číslo směrovací 0152-1. Snížený po-
platek povolen výměrem 313-378-Be-55. Dohlédací poštovní úřad Praha 022. — Tisknou
a expedují Pražské tiskárny n. p., provozovna 05 (Prometheus), Praha VIII, Tř. Rudé armády
171. — Vyšlo dne 1. IV. 1956 — A-03262.